

ÜMMET-İ MUHAMMED'İN ŞEREFİ*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili izleyiciler ve dinleyiciler!

Geçen hafta Bakara Sûre-i Şerîfesi'nin 142. ayet-i kerimesini, kıblenin Beytü'l-Makdis'ten, Kudüs'ten Beytullah'a, yâni Kâbe-i Müşerrefe'ye dönülmesini anlatan ayet-i kerimeyi sohbet konusu yapmıştık. Bugünkü sohbetimde ondan sonraki 143. ayet-i kerimeyi konu edineceğim, onun üzerine sohbetimiz olacak.

Önce *eüzü-besmele* çekerek mübarek metnini bir okuyalım teberrüken... Allah sevaplarımızı bol eylesin... Kur'an-ı Kerim'in sevgisine, ahirette şefaatine cümlemizi nâil eylesin...

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm. Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm:

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ

عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا

وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ

مَنْ يَتَّبِعُ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَيَّ عَقْبَيْهِ

وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ

بِالنَّاسِ لَرُؤُوفٌ رَحِيمٌ

(البقرة: ١٤٣)

(Ve kezâlike cealnâküm ümmeten vesatan li-tekûnû şühedâe ale'n-nâsi ve yekûne'r-rasûlü aleyküm şehîdâ, ve mâ cealne'l-kıblete'lletî kunte aleyhâ illâ li-na'leme men yettebiu'r-rasûle mimmen yenkalibü alâ akıbeyh, ve in kânet lekebîreten illâ ale'llezîne heda'llâh, ve mâ kâne'llâhu li-yudîa îmâneküm, inna'llâhe bi'n-nâsi leraûfün rahîm.) (Bakara, 2/143)

Bu haftaki ayet-i kerime bu... Önce kelimelerin ne anlama geldiğini kısaca bir söylemiş olalım. Cenâb-ı Hak Tebâreke ve Teâlâ Hazretleri buyuruyor ki:

(Ve kezâlike cealnâküm ümmeten vesatan) “İşte böyle sizi ümmet-i vasat kıldık.” Kıldık şeklinde söylenmesi, azamet sîgası olduğundan; yoksa Cenâb-ı Hakk'ın vâhid, ehad, ferd, şerîki nazîri olmayan bir olduğu kesin. (Li-tekûnû şühedâe ale'n-nâs) Sizler insanlara şahitler olasınız diye, böyle yaptım. (Ve yekûne'r-rasûlü aleyküm şehîdâ) O Rasûl de, size şâhit olsun diye.” O Rasûl'den kasıt da, Peygamberimiz SAS Efendimiz.

(Ve mâ cealne'l-kıblete'lletî kunte aleyhâ illâ li-na'leme men yettebiu'r-rasûle) “Üzerinde olduğunuz kibleyi de, ancak ve sadece Rasûlüllah'a kim tâbî olacak bunu ortaya

çıkarmam ve bilinsin diye; (*mimmen yenkalibü alâ akıbeyh*) kim de sözünden cayıp, topuğu üstünde dönüp vaz geçecek, gidecek, bu belli olsun, bunu bilelim diye, böyle değiştirmeyi irade buyurdum.” demiş oluyor alemlerin Rabbi Mevlâmız.

(*Ve in kânet lekebîreten illâ ale'llezîne heda'llâh*) “Ancak hidayete erenlere büyük gelir bu. (*Ve mâ kâne'llâhu li-yudîa îmâneküm*) Allah-u Teâlâ Hazretleri sizin imanınızı ziyana uğratacak, zâyî edecek değildir. (*İnna'llâhe bi'n-nâsi leraûfun rahîm*) Hiç şüphe yok Allah-u Teâlâ insanlara çok re'fetlidir, çok merhametlidir. Acır ve onlara merhamet eder, rahmetiyle muamele eyler.” (Bakara, 2/143)

a. Kiblenin Kâbe'ye Çevrilmesi

Şimdi, geçen haftaki sohbetimizden özellikle hatırlatmak gerekirse, Peygamber SAS Efendimiz Medine-i Münevvere'ye hicret eyleyince, orada 16-17 ay kadar Beytü'l-Makdis'e, yâni Kuds-ü Şerif'e doğru namaz kılmıştı. Ama gözünü semâya çevirip, içinden kiblenin Kâbe-i Müşerrefe olmasını murad ediyor, temenni ediyordu, emir bekliyordu. Mekke'deyken müezzin mahfeli olan tarafta durup, oradan Kâbe'ye doğru namaz kıldığı zaman, hem Kâbe önünde oluyordu, hem o cihet kuzeye doğru Beytü'l-Makdis, Kudüs tarafı oluyordu.

Medine'de tabii, Medine daha kuzeyde olduğu için öyle bir durum mümkün değil.

Beytü'l-Makdis'e, Kudüs'e döndüğü zaman, mecbûren Kâbe arka tarafta kalıyordu. Kâbe-i Müşerrefe'yi çok sevdiğinden buna üzülmüyordu. Ecdâdı olan İbrâhim AS'ın, İsmâil

AS'la binâ ettiği Kâbe'yi çok sevdiğinden, temenni ediyordu. Bir taraftan da yahudiler:

“—Ebü'l-Kasım Muhammed hem bizim dinimizi tenkit ediyor, hem de bizim kiblemize dönüyor.” diyorlardı.

Halbuki bunda bir şey yok! Çünkü, Kur'an-ı Kerim yahudilerin hatalarını, dindeki değiştirmelerini tenkit ediyor ve dolayısıyla Peygamber SAS yanlışlıklarını gösteriyor. Yoksa, Peygamber Efendimiz'in yahudilerin peygamberlerini de sevdiği ve tasdik ettiği, hadis-i şeriflerle de sabit. Geçtiğimiz haftaki ayet-i kerimelerde de bunların isimlerini okuduk. Onlara sevgisinin, saygısının tam olduğunda bir şüphe yok.

Ama onlar, “Hem bizi tenkit ediyor, hem bizim kiblemize dönüyor!” diyorlardı. “Sizin kiblemeniz değil, Allah'ın emrettiği bir şey... Sizi tenkit etmesi de, sizin hatanızdan kaynaklanıyor.” diye cevaplandırılabilir.

Allah-u Teâlâ Hazretleri Rasûlünün bu arzusunu bildiğinden, lütfeyledi, bundan sonra Kâbe-i Müşerrefe tarafına, İbrâhim AS'ın binâ etmiş olduğu Kâbe-i Müşerrefe'ye dönmeyi emretti. Tabii bu büyük bir ikram, çok büyük bir inâyet, çok büyük bir lütuf... Oraya döndürünce, başkalarının da bundan sevinmeleri lâzımdı.

Çünkü İbrâhim AS'a yahudiler de sahip çıkıyor aslında. Ne diye ona kızsınlar? Herhangi bir şekilde kızmağa hakları da yok! İbrâhim AS'ın binâ etmiş olduğu mübarek Beytullah'a teveccüh ediliyor. Ama işte onlar o sözleri söylemeğe devam ettiler.

Peygamber SAS Efendimiz, Hazret-i Aişe Anamız RA'nın rivayet ettiğine göre, ehl-i kitâbı, yâni yahudileri ve hristiyanları kasederek bir seferinde buyurmuş ki:¹

إِنَّهُمْ لَا يَحْسُدُونَا عَلَى شَيْءٍ كَمَا يَحْسُدُونَا عَلَى
يَوْمِ الْجُمُعَةِ الَّتِي هَدَانَا اللَّهُ لَهَا وَضَلُّوا عَنْهَا
وَعَلَى الْقِبْلَةِ الَّتِي هَدَانَا اللَّهُ لَهَا وَضَلُّوا عَنْهَا
وَعَلَى قَوْلِنَا خَلْفَ الْإِمَامِ أَمِينٍ

(حم. عن عائشة)

(*Innehüm lâ yahsüdûnenâ alâ şey'in kemâ yahsüdûnenâ alâ yevmi'l-cumuah, elletî hedâna'llâhu lehâ ve dallû anhâ; ve ale'l-kıbleti'lletî hedâna'llâhu lehâ ve dallû anhâ; ve alâ kavlinâ halfü'l-imâmi âmîn.*) Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

¹ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.134, no:25073; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.89, no:2968; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.56, no:2271; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.LII, s.124; Feyzü'l-Kadîr, c.V, s.441; Hz. Aişe RA'dan.

Mecmau'z-Zevâid, c.II, s.12, no:1979; *Kenzü'l-Ummâl*, c.VII, s.717, no:21074; *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XXII, s.78, no:24363.

Ahmed ibn-i Hanbel (Hanbelî mezhebinin imamı ve büyük muhaddis) Hazret-i Aişe Anamız'dan merfûan rivayet eylemiş. Kaynakları gösterilen bu hadis-i şerifte Peygamber SAS buyuruyor ki: (*Innehüm*) "Onlar, bizden önce kendilerine peygamber gönderilmiş, kitap indirilmiş olan kişiler, yahudiler ve hristiyanlar; (*lâ yahsüdûnâ alâ şey'in kemâ yahsüdûnâ alâ yevmi'l-cumuah*) bize cuma günümüzden dolayı hased ettiklerinden daha çok başka bir şeye hased etmezler. (*Elletî hedâna'llâhu lehâ*) O cuma günü ki, Allah bize onun şerefini gösterdi ve bizi ona sevk etti ve cumayı bize haftanın bayram günü eyledi; mübarek, önemli bir gün eyledi. (*Ve dallû anhâ*) Ama onlar o mübarek günden saptılar. Bundan dolayı onların müslümanlara bu konuda hasedleri çok fazladır. Başka bir şeye hased ettiklerinden çok daha fazla buna hased ederler." buyuruyor Peygamber Efendimiz.

Evet, cuma günü haftanın en şerefli günüdür, mü'minlerin bayramıdır ve cuma günü cuma namazı vardır. Öğle vaktinde öğle namazı değil de, cuma namazı kılınır. Cuma namazı içinde de namazdan önce, çok çok önemli olan hutbe vardır ki, cuma farz olduğundan bütün mükellef müslüman erkekler camiye gelecekler ve hutbeyi dinleyecekler. Karşınızda toplanmış olarak müslümanlar bulunuyor, siz de öğreteceksiniz, anlatacaksınız, irşad edeceksiniz, teşvik edeceksiniz, yönlendireceksiniz. Dertleneceksiniz, derdinizi açacaksınız, çareleri söyleyeceksiniz... Ne kadar önemli!..

Onun için, cuma günü çok önemli, cuma namazına hazırlanmak çok önemli, cumaya erken gelmek çok önemli...

Hutbe okunurken hiç konuşmamak çok önemli! Cumaya gitmek çok sevaplı ama, hutbe okunurken yanındakiyle konuşursa, sevabı kaçar. Hattâ konuşan bir kimseye, “Konuşma, sus; hutbe okunurken konuşulmaz!” dese, onunki de kaçar. Demek ki, ikaz bile işaretle yapılacak, pür-dikkat cuma hutbesi dinlenecek. Çok önemli!..

İşte buna hased ederler ötekiler. O halde biz de bunun şerefini, bize Peygamber Efendimiz’in bildirdiği gibi, Cenâb-ı Hakk’ın Kur’an-ı Kerim’de Cuma Sûresi diye bir sûre vahiy buyurduğu gibi, bizim de cumaya son derece büyük değer vermemiz ve cumayı çok büyük bir zevkle, şevkle değerlendirmemiz, ihyâ etmemiz lâzım!

Cuma namazını mutlaka kılmamız lâzım! Üç cuma namazını mâzeretsiz olarak kılmayan kimsenin gönlü mühürlenir, yâni mâneviyatının kapıları kapanır, çok fenâ olur. Onun için Efendimiz’in bu ifadesinden cumanın kıymetini bir daha hatırlamış oluyoruz, size de anlatmış oluyoruz.

Başka neye hased ederlermiş?.. (Ve ale’l-kıbleti’llletî hedâna’llâhu lehâ, ve dallû anhâ) “Ve Allah’ın bizi sevk ettiği Kâbe-i Müşerrefe’nin kiblemiz olmasına da çok hased ederler. Onlar bundan sapmışlardır.”

Halbuki, Cenâb-ı Hak bize onu, geçen hafta izahını yaptığım ayetle, “O tarafa dönün!” emir buyurmuştur. El-hamdü lillâh çok büyük bir nimet bu da...

(*Ve alâ kavlinâ halfü'l-imâmi âmîn*) Bir de imamın arkasında, imam Fâtiha'yı okuduktan sonra; “Hamd alemlerin Rabbi olan, Rahman ve Rahîm olan, din gününün, mükâfât ve cezâ gününün sahibi olan Allah'adır. Yâ Rabbi, sen bizi sırât-ı müstakîme sevk eyle, hidâyet eyle!.. Kendilerine nimet verdiğin, mükâfâtları dırdıgın, sevdiğin kullarının yoluna bizi sevk eyle... Kendilerine gazab ettiklerinin veya yoldan sapmış olanların yoluna değil...” Her iki ehl-i kitâbı, yahudileri ve hristiyanları kastediyor diye, bu sözden kasdın onlar olduğunu Peygamber Efendimiz açıklamış.

Böyle dua ettikten sonra, “Âmîn...” diyoruz. Topluca namaz kılınıyor, ne kadar şerefli... Dua ediliyor, ne kadar güzel... Duanın sonunda da “Âmîn...” deniliyor, topluca o duaya iştirak edilmiş, o tasdik edilmiş oluyor. “Biz de onu istiyoruz.” denmiş oluyor. Bunlara hased ederler.

Demek ki kiblemiz, Kâbe-i Müşerrefe'miz çok kıymetli... El- hamdü lillâh hacılar geliyorlar, görüyorlar. Gelemeyenlere de Allah zenginlik versin, sıhhat versin, imkân versin, kudret versin de, bu mübarek ibadeti yapsınlar. Bu güzel yerleri hacılar yaparak, umreler yaparak görsünler. Peygamberlerin cevlângâhı olan yerlerde dolaşsınlar. Haccın güzelliklerini tatsınlar ve nimetlerinden, menfaatlerinden faydalansınlar. Temennî ederim ki, herkes görsün...

Demek ki, Kâbe-i Müşerrefemiz son derece önemli, kıymetli... Bizim Avustralya'daki kardeşlerimiz de, kendi derneklerinin işareti olarak bir hilâl yapmışlar, hilâlin iki ucu arasına da Kâbe resmini koymuşlar. Buluşları çok hoşuma gitti. Fevkalâde sevimli bir işaret olmuş dernek için. *Amblem* diyorlar ya, benim hoşuma gitmiyor o kelime; *remz* diyelim, derneğin remzi...

b. En Şerefli Ümmet

Şimdi bunları, geçen haftaki izahlarımızdan anlamıştınız.

Bugünkü ayet-i kerimede buyuruyor ki Cenâb-ı Hak:

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ
عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا وَمَا
جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ
يَتَّبِعُ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَيَّ عَقْبَيْهِ وَإِنْ
كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ
وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ
بِالنَّاسِ لَرَوْفٌ رَحِيمٌ

(البقرة: ١٤٣)

(*Ve kezâlike cealnâküm ümmeten vesatan*)
“İşte böyle biz sizi ümmet-i vasat eyledik. Ey müslümanlar, siz ümmet-i vasatsınız!” Vasat ne demek burada?.. *Vasat* kelimesi, Türkçe’de ortam demek. Ama burada *vasat*’ın ortam demekten daha özel bir mânâsı var. Buyuruyor ki müfessirler: (*El-vesatu hâhünâ el-hıyâru ve’l-ecvedü*) “Burada *vasat*, en hayırlı ve en iyi demek.” *Ecved*, *ceyyid* kelimesinin ism-i tafdilidir. *Ceyyid*, güzel, iyi demek. Arapça’nın konuşulduğu diyarlarda, notları yazarken *ceyyid* yazıyorlar; iyi demek. Pekiyi’ye de *ceyyid cidden* yazıyorlar. *Ecved* de, en iyi demek.

Demek ki sizi ümmet-i vasat kıldık demekten, en iyi ümmet kıldık, en hayırlı ümmet kıldık mânâsı kastediliyor. *Vasat* kelimesi burada, şerefi gösteren bir sıfat... Bunun kullanım olarak başka yerlerde de misalleri var: Meselâ, Araplar Kureyş için, (*evsatü’l-arab*) “Arab’ın en hayırlısı” derler. Kendilerinden peygamberler gelmiş, soyları peygamberlere dayalı, asaletli kimseler demek. Nesebce ve mevkîce, ikâmet ettikleri bölge bakımından da en şerefli. Çünkü ikâmet ettikleri bölgede Beytullah var:

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ
مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ

(آل عمران : ٩٦)

(*Inne evvele beytin vudîa li'n-nâsi lellezî bi-bekete mübâreken ve hüden li'l-âlemîn.*)
[Şüphesiz, alemlere bereket ve hidayet kaynağı olarak, insanlar için kurulan ilk ev, ilk mâbed, Mekke'deki Kâbe'dir.] (Âl-i İmran, 3/96)

İnsanlar için ilk yapılmış, mübarek ibadetgâh olan Kâbe-i Müşerrefe'nin çevresinde oturuyorlar. Oturdukları yer bakımından en şerefli. Soylarının, neseblerinin bağlı olduğu yer bakımından da İbrâhim AS'a, İsmâil AS'a bağlılar, çok şerefli. Onun için *evsatü'l-arab* diyorlar; *eşrefü'l-arab*, "Arab'ın en şerefli, en iyisi, en hayırlısı" mânâsına.

Rasûlüllah SAS'e de, (*Vasaten li-kavmihî*) "Kavmi içinde vasat bir kimse" diye tavsifte bulunurlardı. Eğer bizim mânâmıza olsaydı, orta bir kimse, orta halli bir kimse demek olurdu. Hayır, o mânâyâ değil; en şerefli, en iyi, en mükemmel, en hayırlı demek. Buradan, Rasûlüllah'a verilişinden anlaşılıyor. Yâni, (*eşrefühüm neseben*) "Arapların neseb bakımından en şerefli" demek.

Bir de (*es-salâtü'l-vustâ*) "orta namaz" var ama, ikinci namazı kastediliyor. Birçok rivayetler, açıklamalar var, çok kıymetli olduğu için bu ad verilmiş. Kıymeti nerden belli?.. İkinci vaktinde, artık çarşı pazarda telâşın çok olduğu bir zamanda, insanın işine iyice daldığı bir zamanda, o arada Cenâb-ı Hakk'ı unutmayıp, ikinci namazını kılmak son derece önemli oluyor. Onun için ona da, "*es-salâtü'l-vustâ*" denilmiş, şerefinden dolayı.

Demek ki, Allah-u Teâlâ Hazretleri bu ümmeti en şerefli bir ümmet kılmıştır. Bunun böyle öyle olduğu nedendir?.. Çünkü en mütekâmil şeriatı, İslâm şeriatını kabul etmişler, ona girmişler ve Allah'ın en sevdiği yola girmişler. En açık seçik, en tabii, doğal, insanın tabiatına, yaratılışına, hilkatına uygun hükümler ihtiva eden en güzel, en uygulanması suhûletli dine sahibiz.

Başka ayet-i kerimeler de var demiştim, onlardan bir misal vereyim. Meselâ, buyuruyor ki Rabbimiz:

هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ
حَرَجٍ مِّلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ
مِنْ قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا
عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ

(الحج: ٧٨)

(Hüve'ctebâküm) “O Allah sizi seçti, (ve mâ ceale aleyküm fi'd- dîni min harac) ve din konusunda size meşakkat yükledi. (Millete ebîküm ibrâhim) Babanız İbrâhim AS'ın dini üzere kıldı sizi. (Hüve semmâkümü'l-müslimîne min kablü ve fî hâzâ) Sizi müslümanlar diye adlandıran o Allah'tır. Daha e vvelce de, şimdi de, bu zamanda da... (Li-yekûne'r-rasûlü şehîden aleyküm ve tekûnû şühedâe ale'n-nâs)

Tâ ki Rasûlüllah sizin üzerinize şahit olsun, size şehadet etsin ve sizler de insanlara şahit olasınız diye Cenâb-ı Hak sizi böyle müslüman diye isimlendirdi, sizi seçti ve size nice kolaylıklar ihsan eyledi.” (Hac, 22/78) mânâsına ayet-i kerime.

Demek ki, Allah-u Teâlâ Hazretleri böylece bizi en şerefli ümmet kıldı.

Şimdi Bakara Sûresi'nin ayet-i kerimelerine dönüyoruz: (*Li- tekûnû şühedâe ale'n-nâs*) “Tâ ki insanlara şahitler olasınız.” İnsanlara, bütün halka, bütün beşere, başka milletlere de ahiret gününde şahid olacağız. Rasûlüllah da bize şâhit olacak. Bunun nasıl olacağını biraz sonraki hadis-i şeriflerle siz de anlamış olacaksınız.

Şimdi, Ebû Saîd el-Hudrî Hazretleri'nden rivayet olunmuş ki:²

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُدْعَى نُوحٌ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُقَالُ لَهُ هَلْ بَلَغْتَ فَيَقُولُ نَعَمْ
فَيُدْعَى قَوْمُهُ فَيُقَالُ لَهُمْ هَلْ بَلَّغَكُمْ فَيَقُولُونَ
مَا أَتَانَا مِنْ نَذِيرٍ وَمَا أَتَانَا مِنْ أَحَدٍ فَيُقَالُ

² Buhârî, *Sahîh*, c.IV, s.1632, no:4217; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.32, no:11301; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XIV, s.397, no:6477; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.II, s.397, no:1173; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VI, s.310, no:31684; Ebû Saîd el- Hudrî RA'dan.

لِنُوحٍ مَّنْ يَشْهَدُ لَكَ فَيَقُولُ مُحَمَّدٌ وَأُمَّتُهُ
قَالَ فَذَلِكَ قَوْلُهُ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا
قَالَ الْوَسْطُ الْعَدْلُ فَتَدْعُونَ فَتَشْهَدُونَ لَهُ
بِالْبَلَاغِ ثُمَّ أَشْهَدُ عَلَيْكُمْ

(حم. عن أبي سعيد)

(Kàle rasûlü'llàh salla'llàhu aleyhi ve sellem)
Peygamber Efendimiz bir keresinde şöyle
buyurmuş, anlatmış ümmetine: (Yud'à nûhun
yevme'l-kıyâme) “Kıyamet gününde Nuh
Aleyhisselâm dîvân-ı ilâhîye çağrılır, davet
olunur. Mahkeme-i kübrâda sorgu sual edilir.
ona denilir ki: (Hel bellağte?) ‘Sen tebliğ
vazifeni yaptın mı? Allah’ın sana bildirdiği
hükümleri, emirleri yasakları ümmetine
bildirdin mi yâ Nuh?’ diye kendisine sorulur.
(Feyekülü: Neam.) ‘Evet, yaptım vazifemi.’
der Nuh AS.

(Feyud'à kavmühû) Onun arkasından da
Nuh AS zamanında yaşamış, onun muhatabı
olan kavmi çağrılır mahkeme-i kübrâya.
(Feyukâlü lehüm) Onlara denilir ki: (Hel
bellağaküm?) Bu Nuh AS size tebliğ etti mi?
Size vazifesini getirdi mi, peygamberliğini
yaptı mı, emirleri nakletti mi, Allah’ın
buyruklarını öğretti mi?’ diye sorulur.”
Çoğu kâfir ya, tufanda helâk oldular ya...

(*Feyekûlûne: Mâ etânâ min nezîrin*) “‘Bize böyle bir uyarıcı, ikazcı hiç gelmedi. (*Ve mâ etânâ min ehadin*) Böyle bir görevli kimse bize hiç gelmedi.’ diye yalan söylerler.”

Demek ki, kâfirin kâfirliği mahkeme-i kübrâya kadar dayanıyor, devam ediyor; Allah ıslah etsin... Kıyamet kopmuş, Allah’ın divanına gelmişler, hâlâ divân-ı ilâhîde söylediklerine bak!..

(*Feyukâlû bi-nûhin*) Onun üzerine Nuh AS’a buyrulur ki: (*Men yeşhedü leke?*) “Sana şimdi kim şahitlik yapacak?.. Bak kavmin, ‘Hayır, gelmedi bize kimse!’ diyorlar, sen de ‘Tebliğ ettim.’ diyorsun. Şimdi senin şahidin kim olacak?” diye sorulur. (*Feyekûlû: Muhammedün ve ümmetühû.*) “Muhammed AS ve onun ümmeti bana şahit olur.” der.

İşte bundan dolayı Cenâb-ı Hak Kur’an-ı Kerim’de, (*Ve kezâlike cealnâküm ümmeten vesatâ*) “Sizi Allah ümmet-i vasat kıldı.” diye bu ayet-i kerimeyi indirdi.” diyor Peygamber Efendimiz.

(*Kâle: Ve’l-vesatu el’adlû*) “Vasat demek, tam adaletli, dosdoğru söyleyen, âdil demek. (*Ve tûd’avne teşhedûne lehû bi’l-belaği*) Siz çağrılacaksınız ve tebliğ edip etmediği hususunda sizin şahadetiniz alınacak. (*Sümme eşhedü aleyküm*) Sonra ben de size şahitlik edeceğim: ‘Evet, bunlar mü’minlerdir. Bunlar benim emirlerimi tuttular yâ Rabbi, benim tebligatıma göre böyle söylüyorlar.’ diyeceğim.”

Bakın, kitaplarda yazılan çok önemli bir nokta var. İslâm dini o kadar önemli ki, eğer İslâm dini gelmeseydi, Peygamber Efendimiz gelmeseydi, Peygamber Efendimiz ve Kur'an-ı Kerim "Şu şu peygamberler hak peygamberdir." demeseydi, hiç bahsetmeseydi; İbrâhim AS'dan bahsetmeseydi, Mûsâ AS'dan bahsetmeseydi, İsâ AS'dan bahsetmeseydi, kimse onların 20. Yüzyıl'da bile kabul edilecek bir şeyi olduğunu anlayamazdı.

Ama Peygamber Efendimiz geldi, hem eskileri anlattı ümmetine, tasdik etti; hem de hepsinin kaynağının Cenâb-ı Hak olduğunu, Cenâb-ı Hak'tan gelen emirler olduğunu bildirdi. Hem de hepsinin Allah'ın hak peygamberi olduğunu bildirdi. Dinlerin de Allah tarafından gönderildiği şekliyle, kendi zamanlarındaki bozulmamış haliyle makbul dinler olduğunu bildirince, o zaman onlar kuvvet kazandı. Mucizeleriyle her şeyiyle ahir zaman peygamberi olan Peygamber Efendimiz'in, o bildirmeleri sayesinde onlardan da kimse şüphe etmez duruma geldi.

Binâen aleyh, hristiyanların ve yahudilerin İslâm'a, müslümanlara, Peygamber-i Zîşânımız'a sonsuz şükran borçları var... Medyûn-u şükran olmaları, çok teşekkür etmeleri lâzım! Çünkü, üst üste yığılmış şeylerin temeli çekilirse, paldır küldür hepsi yıkılır gider. İslâm'ı kabul etmezlerse, kendileri de bindikleri ağacı kesmiş olurlar, dayandıkları yeri tahrib etmiş olurlar. Yıkılır giderler, hiçbir şeyleri kalmaz. Çok şükran borçları vardır.

Yine Ebû Saîd el-Hudrî Hazretleri'nden şu rivayet de var:³

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَجِيءُ النَّبِيُّ

يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَمَعَهُ الرَّجُلُ وَالنَّبِيُّ وَمَعَهُ

الرَّجُلَانِ وَأَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ فَيُدْعَى قَوْمُهُ فَيُقَالُ

لَهُمْ هَلْ بَلَّغْتُمْ هَذَا فَيَقُولُونَ لَا فَيُقَالُ لَهُ

هَلْ بَلَّغْتَ قَوْمَكَ فَيَقُولُ نَعَمْ فَيُقَالُ لَهُ مَنْ

يَشْهَدُكَ فَيَقُولُ مُحَمَّدٌ وَأُمَّتُهُ فَيُدْعَى

مُحَمَّدٌ وَأُمَّتُهُ فَيُقَالُ لَهُمْ هَلْ بَلَّغْتَ هَذَا قَوْمَهُ

فَيَقُولُونَ نَعَمْ فَيُقَالُ وَمَا عِلْمُكُمْ فَيَقُولُونَ

جَاءَنَا نَبِيُّنَا فَأَخْبَرَنَا أَنَّ الرَّسُولَ قَدْ بَلَّغُوا

فَذَلِكَ قَوْلُهُ عَزَّ وَجَلَّ (وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً

وَسَطًا) قَالَ عَدْلًا (لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ

وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا)

(حم . ن . ه . عن أبي سعيد)

(*Kàle rasûlü'llàh salla'llàhu aleyhi ve sellem*) Peygamber SAS Efendimiz buyurdu ki: (*Yecîü'n-nebiyyü yevme'l-kıyâmeti ve meahü'r-raculi, ve'n-nebiyyü meahü'r-racülâni, ve ekserü min zâlike*) Mahkeme-i kübrânın halini anlatıyor Peygamber Efendimiz: “O mahkeme-i kübrâya o gün bir peygamber gelir, yanında iki veya daha fazla insan var.” Demek ki çok kimse kabul etmemiş, birkaç kimse onun peygamberliğini anlamış. Ötekiler inkâr etmişler demek ki.

(*Feyüd'à kavmühû*) “Gönderildiği kavmi huzur-u ilâhîye, dîvân-ı ilâhîye çağrılır. (*Feyukâlü: Hel belleğaküm hâzâ*) Onlara: ‘Bu size tebligâtını yaptı mı?’ diye sorulur. (*Feyekülûne: Lâ*) Onlar da ‘Hayır, yapmadı!’ derler.

(*Feyukâlü lehû: He'l-bellağte kavmeke?*) Divân-ı ilâhîde o peygambere sorulur: ‘Sen kavmine tebliğâtını yaptın mı?’ (*Feyekülü: Neam.*) ‘Yaptım.’ der. (*Feyukâlü: Men yeşhedü leke?*) ‘Sana kim şahidlik edecek?’ (*Feyekülü muhammedün ve ümmetühû*) ‘Muhammed SAS şahitlik edecek ve ümmeti şahitlik edecek.’

³ İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1432, no:4284; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.58, no:11575; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.292, no:11007; Ebû Saîd el- Hudrî RA’dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.II, s.3, no:2888; *Câmiu'l-Ehâdis*, c.XXIV, s.42, no:26598.

(*Feyüd'â muhammedün ve ümmetühû*) Onun üzerine Muhammed *Aleyhi's-salâtü ve's-selâm* Efendimiz ve ümmeti çağrılacak mahkeme-i kübrâya. (*Feyukâlü lehüm*:

Hel belleğa hâzâ kavmehû) 'Bu peygamber bu kavme peygamberlik vazifesini tebliğ etti mi? Tebligâtını yaptı mı, duyurdu mu?..' (*Feyekülûne: Neam*) Ümmet-i Muhammed, 'Evet' diyecekler.

(*Feyukâlü: Ve mâ ilmüküm?*) Onlara, 'Nereden biliyorsunuz bunu?' denilecek. (*Feyekülûn*) Müslümanlar şahitlik makamında, mahkeme-i kübrâda diyecekler ki: (*Câenâ nebiyyünâ*) 'Peygamberimiz bize geldi, (*feahberanâ*) ve bize bildirdi ki, (*enne'r- rusüle kad bellağû*) 'Şu şu peygamberler vazifelerini, tebligâtını yaptılar.' buyurdu. Biz de, o sözü sadık olan, ahir zaman peygamberi, Habîbullah'ın o sözüne dayanarak biliyoruz ki, bu vazifeyi yaptı." diyecekler Ümmet-i Muhammed.

(*Ve zâlike kavlühû azze ve celle*) İşte bu, Cenâb-ı Hakk'ın şu ayet-i kerimesinde diye, Peygamber Efendimiz bu üzerinde durduğumuz ayet-i kerimeyi okumuş: (*Ve kezâlike cealnâküm ümmeten vesatan*) "Böylece sizi ümmet-i vasat eyledik, yâni adalete şهادet eden şerefli kimseler eyledik. (*Li-tekûnû şühedâe ale'n-nâs*) Siz insanlara şahitler olasınız diye, (*ve yekûne'r-rasûlü aleyküm şehîdâ*) ve Rasûlüllah da, size şâhit olsun diye."

Yine Peygamber Efendimiz'den rivayet olunmuş ki:

أَنَا وَأُمَّتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى كَوْمٍ مُشْرِفِينَ عَلَى
الْخَلَائِقِ مَا مِنَ النَّاسِ أَحَدٌ إِلَّا وَدَّ أَنْهُ مِنَّا
وَمَا مِنْ نَبِيٍّ كَذَبَهُ قَوْمُهُ إِلَّا وَنَحْنُ نَشْهَدُ أَنَّهُ
قَدْ بَلَغَ رِسَالَةَ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ

(ابن مردويه ، وابن أبي حاتم عن جابر)

(Ene ve ümmetî yevme'l-kıyâmeti alâ kevmin müşerrefîne ale'l- halâik) “Ben ve ümmetim kıyamet gününde bir tepenin üzerinde, insanlara yüksek mevkîden aşağıya doğru, tepeden ovaya bakar gibi öyle yüksekte bakacağız, orda duracağız. (Mâ mine'n-nâsi ehadün illâ vedde ennehû minnâ) İnsanlardan hiçbir kimse olmayacak ki bizden olmayı istemesin. Hepsi, ‘Ah, biz de şunların yanında olsak, şunlarla beraber olsak!’ diye temenni edecekler, isteyecekler; içleri gidecek, canları çekecek.

(Ve mâ min nebiyyin kezzebehû kavmühû illâ ve nahnü neşhedü ennehû kad bellağa risâlete rabbihî azze ve celle.) Ve hiçbir peygamber yok ki kavmi onu yalanlamış, inkâr etmiş, kabul etmemiş; biz o peygamberi tasdik edeceğiz. Hiçbir peygamberi bırakmayacağız, hepsini tasdik edeceğiz.

‘O Rabbinin kendisine verdiği vazifeyi yerine getirdi. Aziz ve Celîl olan Allah (*Celle celâlühû ve amme nevâlühû*) Hazretleri’nin peygamberlik vazifesini yerine getirdi.’ diye şahitlik edeceğiz.”

Demek ki, bizim ahirette böyle bir şahitlik durumumuz var, sevgili kardeşlerim! Çünkü Peygamber SAS Efendimiz bize ulûm- u evvelîni ve’l-âhirîni anlattı. Yâni geçmişleri de anlattı; Adem AS’ın cennetteki hayatından, yeryüzüne inişinden, Havvâ Anamız’dan, Nuh AS’dan, İbrâhim AS’dan, Mûsâ Aleyhi’s-selâm’ın Firavun’la mücadelesinden, Ya’kub AS’dan, Yusuf AS’dan hepsini anlattı. Onun için, biz peygamberler tarihini biliyoruz, peygamberleri tanıyoruz. Allah’ın bildirdiği kadarını, Peygamber Efendimiz’in bize öğrettiği kadarını tanıyoruz. Peygamber Efendimiz de, Allah-u Teâlâ’nın bildirmesiyle biliyor:

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ إِن هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ

(النجم: ٤-٣)

(*Ve mâ yentıku ani’l-hevâ. İn hüve illâ vahyün yûhâ.*) “O kendi hevâ ve hevesinden konuşmaz; söylediği bilgiler Cenâb-ı Hak’tandır.” (Necm, 53/3-4)

Tabii, biz de onu biliyoruz. Peygamberleri tanıyoruz, tasdik ediyoruz ve şahitleriz. O bakımdan çok önemli bir görevimiz var.

c. Allah Kulları İmtihan Eder

وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا
لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَيَّ
عَقْبِيهِ وَإِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ
هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ
إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرُؤُوفٌ رَحِيمٌ

(البقرة : ١٤٣)

*(Ve mâ cealne'l-kiblete'lletî künte aleyhâ
illâ lina'leme men yettebiu'r-rasûle mimmen
yenkalibü alâ akıbeyh)*

Neden Cenâb-ı Hak Teâlâ kibleyi değiştirdi?
Neden “Yâ Muhammed, ey benim sevgili
Habîbim, bundan sonra yönünü İbrâhim AS'ın
binâ ettiği Kâbe-i Müşerrefe'ye dön!” dedi? Bu
tahvîlin, bu değiştirmenin ilâhî hikmeti ne?..

Burada, kim Rasûlüllah SAS'e tâbî olacak; kim
dönüp, vaz geçip, inkâr edip, kabul etmeyip
cehenneme doğru gidecek; bunu imtihan
etmek için ve bilinsin diye, böyle bir hikmete
dayalı olarak Cenâb-ı Hak böyle eylemiş. Yâni,
“Kim Peygamber Efendimiz'e tâbî oluyorsa,
onun hâli belli olsun; kim mürted olarak,
irtidad ederek küfre dönecek, belli olsun!”
diye bir imtihan, bir sınama olmuş oluyor bu.

(*Ve in kânet lekebîreten illâ ale'llezîne heda'llâh*) Bu iş, bu olay, Beytü'l-Makdis'ten, Kudüs tarafına dönmekten vaz geçip, Kâbe-i Müşerreffe'ye dönmek çok büyük bir olay... Muazzam bir olay, çok önemli bir olay, çok anlamlı bir olay... Ancak Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin hidayete erdirdikleri, bu olaydan başarı ile çıkabilir, yâni imanı ile hazmedebilirler. "Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin emri mâdem bu sefer böyle imiş, ben de Cenâb-ı Hakk'ın emrini yine tutarım." derler. Allah tarafından nurlandırılmış olan, doğru yola doğru sevk edilmiş, hidayet edilmiş olan insanlar ancak bunu tasdik ederler, tereddüt etmezler.

Burada tabii hemen Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz'i hatırlıyoruz. Mühim olaylarda imanı kuvvetli insanların nasıl davrandığının misalidir. Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz'in imanı ile ümmetin imanı tartılsa, Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz'in imanının daha kuvvetli olduğu, hadis-i şeriflerde söylenmiştir. Meselâ müşrikler koşarak geliyorlar, diyorlar:

"—Bak senin bu arkadaşın şimdi ne dedi?.."

"—Ne dedi?" diyor.

"—Ne diyecek, işte güya bu gece Mi'rac'a çıkmış, Kudüs'e gitmiş... Oradan Cenâb-ı Hakk'ın divân-ı ilâhîsine gitmiş. Bunlar böyle anlatıp olmayacak şeyler söylüyor. İşte artık bu sefer ne diyorsun?" gibilerinden soruyorlar.

Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz diyor ki:

“—Bu sözleri ondan duydunuz mu? O mu söyledi, yoksa siz mi atıp tutuyorsunuz?..”

“—Yok, o söyledi.

”—Eğer gerçekten o öyle söylediye, öyledir. Kudüs’e de gitmiştir, Mi’rac’a da çıkmıştır.” diyor.

İşte kuvvetli tasdik böyle oluyor. Pırıl pırıl, nurlu bir kalb olduğu zaman, iman kuvvetli olduğu zaman, Cenâb-ı Hak ne derse razı oluyor.

“—Cihada çıkın!..”

“—Pekiye, yâ Rabbi! Mâdem sen öyle emretmişsin, o halde emrin başım üstüne. Doğu Anadolu tabiriyle söyleyelim: Bâşım gözüm üstüne... Cihadsa cihad, oruçsa oruç, namazsa namaz... Masrafsa, zekâtsa zekât...”

Yâni dikkat edilirse, Cenâb-ı Hak nefislere ağır gelecek şeyleri emrediyor kullarına:

“—Ver bakalım paranın bir kısmını!..”

Kimisi cimriliğinden vermiyor. Vermeyince de tabii mahvoluyor.

“—Hadi bakalım yemeğini yeme, oruç tut!..”

Kimisi dayanamıyor, kıvırttırıyor. Tabii, Cenâb-ı Hak onun ard niyetini, hilesini, her şeyini bildiği için, o zaman kaybetmiş oluyor. İmtihan... İşte kalbinde Allah’ın nur vermiş olduğu kimseler, Allah’ın hidayet ettiği kimseler, bu büyük olaydan sarsılmadılar. Tamam, Beytü’l-Makdis’e dönülüyordu, şimdi Kâbe’ye dönülecek; hemen kabul ettiler.

İşte bu büyük olay, çok muazzam olay, bir imtihan olarak Cenâb-ı Hakk'ın hikmeti bu, ondan dolayı emredildi.

Böyle şeylerde, bu gibi olaylarda insanlar ikiye ayrılır. Bir kısmı kabul eder; bir kısmı da ters yönden bakar, reddeder kâfir olur. Meselâ:

وَإِذَا مَا أَنْزَلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ أَيُّكُمْ
زَادَتْهُ هَذِهِ إِيْمَانًا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فزَادَتْهُمْ
إِيْمَانًا وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ وَأَمَّا الَّذِينَ فِي
قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فزَادَتْهُمْ رِجْسًا إِلَى
رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ

(التوبة: ۱۲۴-۱۲۵)

(*Ve izâ mâ ünzilet sûretün feminhüm men yekülü eyyüküm zâdethü hâzihî îmânâ*)
“Bir sûre indiği zaman Kur'an-ı Kerim'den, etraftaki insanlardan, bunu duyanlardan bir kısmı ne dediler? (*Feminhüm men yekül*)
Dediler ki: (*Eyyüküm zâdethü hâzihî îmânâ*)
“Sizin hanginizin imanını bu inen âyetler kuvvetlendirdi?”

(*Feemme'llezîne âmenû*) İman edenler, (*fezâdethüm îmânen vehüm yestebşirun*) imanları arttı, imanca takviye oldular, kuvvetlendiler ve sevindiler, müjdelendiler. Müjde verilmiş gibi memnun oldular, olurlar, böyle sûreler indiği zaman.”

Ama aynı olay, bunların imanlarını arttırırken, sevinçlerini arttırırken; (*Ve emme'llezîne fî kulûbihim maradun*) “Gönüllerinde hastalık olan, kalplerinde maraz olanlar ne yapar? (*Fezâdethüm ricsen ilâ ricsihim*) Kötülüklerine, pisliklerine imansızlıklarına, küfürlerine, küfür eklenir, inatları artar, kötü huylulukları artar. (*Ve mâtû vehüm kâfirûn*) Kâfir olarak ölür giderler.” (Tevbe: 124-125) İmtihanı kaybediyor veya kazanıyor.

قُلْ هُوَ لِلَّذِينَ آمَنُوا هُدًى وَشِفَاءً وَالَّذِينَ لَا
يُؤْمِنُونَ فِي آذَانِهِمْ وَقْرٌ وَهُوَ عَلَيْهِمْ عَمًى

(فصلت : ٤٤)

(*Kul hüve li'llezîne âmenû hüden ve şifa'*) “Allah’ın âyetleri, iman edenler için hidayet gösteren bir ışıktır ve gönüllere akıllara, kalblere şifâdır. (*Ve'llezîne lâ yü'minûne fî âzânihim vakrun*) Ama inanmayanlara gelince, onların kulakları sağırdır, kulakları tıkalıdır. (*Ve hüve aleyhim amâ*) Bu konulardaki incelikleri göremezler, imanı anlayamazlar!” deniyor meselâ bir başka ayette. (Fussilet, 41/44)

Yine, başka bir ayet-i kerime misâl:

وَنَزَّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ
لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا

(الإسراء : ٨٢)

(*Ve nünezzilü mine'l-kur'âni mâ hüve şifâün ve rahmetün li'l- mü'minîn*) “Kur'an-ı Kerim'den biz, mü'minlere şifa olan rahmet olan, bazı âyetleri indiririz. (*Ve lâ yezîdü'z-zâlimîne illâ hasârâ.*) Ama bu ayetler, zâlimlerin ancak hüsrânını arttırır; kızarlar, köpürürler, iç gayzlarından, kinlerinden içlerinde çeşitli duygular çarpıştır.” (İsrâ, 17/82)

Yâni, iman güzel telakkiyi sağlıyor; imansızlık da red ve küfre düşürüyor. İşte bu imtihan... Cenâb-ı Hak her zaman ayetlerle, olaylarla insanları, tabii bizleri de imtihan ediyor. Bizim de hayatımızda karşılaştığımız çeşitli olaylar birer imtihandır. Zorlama oluyor, bakalım namazı bırakacak mı?.. Zorlama oluyor, bakalım Allah'ın dininden dönecek mi?.. Zorlama oluyor, bakalım küfre girecek mi?.. Bulgaristan'da, Sırbistan'da, Kosova'da, Bosna'da, Keşmir'de daha başka yerlerde geçtiğimiz yıllarda, geçtiğimiz asırlarda ve günümüzde bunları hep görüyoruz.

Yâni, Cenâb-ı Hak herkesin dinindeki sağlamlığı ölçüyor.

Kânun-u ilâhîsi veya adet-i ilâhiyyesi böyle... İmtihan dünyası olduğu için hep imtihan oluyoruz.

Buradan çıkan ana dersimiz nedir?.. Bu ayetlerden bizim maksadımız şunu veya bunu kınamak değil, ibret almaktır, kıssadan hisse çıkartmaktır. “Onlar öyle yapmış, aman biz bu hataya düşmeyelim! Aman imanı baş tacı edelim, imanı en üstün tutalım!

Aman, imanımızı kaybetmeyelim! Aman dünyayı tercih edip ahireti berbat etmeyelim! Aman zevke keyfe dalıp da, Allah'ın gazabına uğrayacak günahları işlemeyelim!" diye, dikkat etmemiz lâzım!..

Allah insanın bedenine bazan imtihan verir, hastalık verir. Kimisi dayanamıyor, intihar ediyor. İntihar eden cehenneme gidecek. İntihar etmek yok! Sabrederse, mükâfâtı var.

Kimisinin malına geliyor, malı gidiyor. Eyyûb AS'ın neleri neleri varmış, sürüleri, malları, evlâd ü iyâli; hepsini Cenâb-ı Hak almış, ama o yine sabretmiş. Ondan sonra da Allah'ın çok sevdiği, medhettiği bir kul oluyor.

İmtihan peygamberlere de geliyor. Hattâ en şiddetli imtihanlar peygamberlere, ondan sonra Allah'ın yakın evliyâullah kullarına, ondan sonra derece derece müslümanlara gelir. İmtihanını başarılı cevaplandırın, davranışını güzel ayarlayan cennete gider, mükâfâtını alır, Allah'ın lütfuna erer; yapmayanlar da cezasını çeker.

d. Ashabın Rasûlüllah'a İtaati

Bunun misalleri pek çoktur. Demek ki, bu gibi durumlarda kendimize dikkat edelim! Sahabe-i kiram da bu işi böylece yapmışlar; şek ve tereddüde düşmeden, Rasûlüllah Efendimiz ne tavsiye etti ise, onu aynen yapmışlar.

İbn-i Ömer RA'dan rivayet ediliyor, sahabenin durumunu gösteren bir rivayet:⁴

بَيْنَا النَّاسُ يُصَلُّونَ الصُّبْحَ فِي مَسْجِدِ قُبَاءَ إِذْ
جَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ قَدْ أَنْزَلَ عَلَيَّ النَّبِيُّ قُرْآنٌ
وَقَدْ أُمِرَ أَنْ يَسْتَقْبِلَ الْكَعْبَةَ فَاسْتَقْبَلُوهَا
فَتَوَجَّهُوا إِلَى الْكَعْبَةِ

(خ. عن ابن عمر)

(*Beyne'n-nâsü yusallûne's-subha fî mescidi kubâ'*) “O vakit ki, insanlar sabah namazını kılıyorlardı Kubâ mescidinde. (*İz câe racülün*) Birden onlar namaz kılarken bir adam geldi.” Ne dedi?.. O da müslüman. Kuba Mescidi biliyorsunuz, Medine-i Münevvere'nin kenarında ve yakınında bir başka mıntıkada. Medine'den ayrı, şöyle epeyce bir yürünerek gidilen bir yer.

(*Fekâle: Kad ünzile ale'n-nebiyyi kur'ânün*) “Peygamber SAS Efendimiz'e Kur'an-ı Kerim ayeti indirildi. Kesin olarak, tereddütsüz bir ayet-i kerime indirildi.” *Kad* burada mâzînin eveline gelince kesinlik ifade eder. (*Ümira en yestakbile'l-kâ'beta*) “Bu ayet-i kerimede Kâbe'ye dönmesi Allah tarafından Peygamber Efendimiz'e emredildi. (*Fe'stakbelûhâ*) Siz de Kâbe'ye dönün bakalım!” dedi.

⁴ Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.164, no:388; Müslim, *Sahîh*, c.III, s.119, no:820; Neseî, *Sünen*, c.II, s.293, no:489; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.113, no:5934; İmam Mâlik, *Muvatta'* (Rivâyet-i Yahyâ), c.I, s.195, no:459; İmam Şâfiî, *Müsned*, c.I, s.23, no:81; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.IV, s.616, no:1715; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.2, no:2021; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.I, s.340; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Namazdaldı, sabah namazı kılıyorlardı, böyle dedi. (*Feteveccehû ile'l-kâ'beh*) Onlar bu sefer döndüler Kâbe-i Müşerrefe'ye...

Bu olayı anlatan bir diğer rivayette de:⁵

كَانُوا رُكُوعًا فَاسْتَدَارُوا كَمَا هُمْ

إِلَى الْكَعْبَةِ وَهُمْ رُكُوعٌ

(ش. عن ابن عمر)

(*Kânû rükûan*) “Rükû etmiş durumdaldı, rükû halinde idiler.” *Rükû* burda *râki* kelimesinin çoğuludur, masdar değil. *Fu'ül* vezni bazan *fâil* vezninin çoğulu olur. (*Fe'stedârû kemâ hüm ile'l-kâ'beti*) Onlar bunun üzerine Kâbe'ye döndüler, (*ve hüm rükû'*) yine rükû halinde olarak... Yâni, rükû halinde iken Kâbe-i Müşerrefe'ye döndüler.”

Bu neyi gösteriyor?.. Sahabenin Allah'a ve Rasûlüllah'a itaatinin ne kadar sağlam olduğunu gösteriyor. Allah'ın emirlerine nasıl olduklarını gösteriyor, *radiya'llâhu anhüm ecmaîn*... İşte böyle yaptılar; namazın içinde, tehir de etmeden değiştirdiler.

(*Ve mâ kâna'llâhu li-yudîa imâneküm*) “Allah sizin imanınızı zarara uğratacak, ziyan edecek, kaybettirecek değildir.” Bu ne demek?... “Sizin Kâbe'ye dönmenizden

⁵ İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.1, s.335, no:3395; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

evvel on beş, on altı, on yedi ay kadar, namaz farz olduktan sonraki zamanınızda, Kudüs-ü Şerif'e döndüğünüz zamanki ibadetlerinizi, namazlarınızı Allah zâyî edecek değildir. Yâni o kıldıklarınız da makbuldür. Sevabını Allah verecek!" demek.

El-Berâ ibn-i Âzib RA'dan rivayet edilmiş ki:⁶

مَاتَ قَوْمٌ كَانُوا يُصَلُّونَ نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ

فَقَالَ النَّاسُ مَا حَالُهُمْ فِي ذَلِكَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ

تَعَالَى (وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ)

(عن البراء؛ ت. عن ابن عباس)

(*Mâte kavmün kânü yüsallûne nahve beyti'l-makdis*) "Bir takım insanlar Kudüs'e dönüldüğü sırada dünyalarını değiştirdiler, vefat ettiler. Bu kıblenin değiştirilme zamanına yetişemedikleri için, Kâbe tarafına hiç namaz kılmamış oldular. Bunun üzerine, (*fekâle'n-nas*) insanların bazıları dediler ki: (*Mâ hâlühüm fî zâlike*) 'Şimdi bunların bu konuda hâli ne olacak? Kâbe'ye dönmeden kıldıkları namazlar ne olacak?' dediler.

⁶ Ebû Dâvud, *Sünen*, c.XII, s.290, no:4060; Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.208, no:2964; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.304, no:2776; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.295, no:3063; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XI, s.278, no:1729; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.308, no:1235; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.33, no:2792; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.166, no:4771; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

(*Feenzela'llàhu teâlâ*) Onun üzerine Allah-u Teâlâ Hazretleri bu ayet-i kerimede okuduğum bu kısmı indirdi: (*Ve mâ kâne'llàhu li-yudîa imâneküm*) “Allah sizin imanlarınızı, imanlı olarak kıldığınız evvelki namazlarınızı ziyan edecek, yok edecek, silecek, kabul etmeyecek değildir; kabul edecektir.”

İbn-i İshak, Abdullah ibn-i Abbas RA'dan bu konuda rivayet kaydetmiş:⁷

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ أَىٰ بِالْقِبْلَةِ
الْأُولَىٰ وَتَصْدِيقَكُمْ نَبِيِّكُمْ وَاتِّبَاعِهِ إِلَى الْقِبْلَةِ
الْأُخْرَىٰ أَىٰ لِيُعْطِينَكُمْ أَجْرَهُمَا جَمِيعًا

(*Ve mâ kâne'llàhu li-yudîa imâneküm; eyyü bi'l-kıbleti'l-ûlâ ve tasdîkaküm nebiyyeküm ve'ttibâihi ile'l-kıbleti'l-uhrâ*) Yâni, “İlk kibleye doğru namaz kıldıklarınızı kabul edecektir, etmeyecek değildir. Rasûlüllah'ı hemen tasdik edişinizi sevmiştir, mükâfat-landıracaktır. İkinci kibleye, baş üstüne deyip uymanızdan dolayı da mükâfatlandıracaktır. Bunların sevabını alacaksınız, ecrine nâil olacaksınız.”

(*Inna'llàhe li'n-nâsi leraûfün rahîm.*) “Allah-u Teâlâ Hazretleri insanoğullarına, yâni mü'min olanlara Rauf'tur, Rahîm'dir; çok re'fetlidir, çok yumuşaktır, sevgilidir, çok merhametlidir.”

⁷ İbn-i Ebî Hâtim, *Tefsir*, c.I, s.377, no:1344; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

قَالَ الْحَسَنُ الْبَصْرِيُّ (وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ

إِيمَانَكُمْ) أَي مَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ مُحَمَّدًا

وَأَنْصِرَافَكُمْ مَعَهُ حَيْثُ أَنْصَرَفَ

(Kâle'l-haseni'l-basriy) Hasan-ı Basri (Rh.A) de demiş ki:

(Ve mâ kâne'llâhu li-yudîa îmâneküm) den maksat; (mâ kâne'llâhu li-yudîa muhammeden SAS, ve ensarafeküm meahû haysü insaraf) “Allâh-u Teâlâ Rasûlüllah’a tabii olmanızı ve o Kâbe’ye dönün dediği zaman dönmenizi mükâfatsız bırakacak değildir, mükâfatlandıracaktır.” demektir.

Allah-u Teâlâ Hazretleri çok merhametlidir.

Şimdi bu *Raûf* ve *Rahîm* kelimeleri üzerine, İbn-i Kesir tefsirinde bu hadis-i şerifi zikrediyor. Bu size zaman zaman anlattığım bir hadis-i şerif; uygun olduğu için buraya koymuş, biz yine anlatalım. Rasûlüllah SAS Efendimiz’den sahih rivayetlerle bildiriliyor ki:⁸

⁸ Buhârî, *Sahîh*, c.V, s.2235, no:5653; Müslim, *Sahîh*, c.IV, s.2109, no:2754; Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.III, s.232, no:3011; Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.411, no:287; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.V, s.422, no:7132; Ebû Nuaym, *Hilyetü’l-Evliyâ*, c.III, s.228; Begavî, *Şerhü’s-Sünneh*, c.VII, s.298; Hz. Ömer RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.IV, s.459, no:10461; *Câmiu’l-Ehâdis*, c.XXVIII, s.4, no:3 0582.

أَنَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى امْرَأَةً
 مِنَ السَّبْيِ قَدْ فُرِقَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ وَلَدِهَا فَجَعَلَتْ
 كُلَّمَا وَجَدَتْ صَبِيًّا مِنَ السَّبْيِ أَخَذَتْهُ فَأَلْصَقَتْهُ
 بِصَدْرِهَا وَهِيَ تَدُورُ عَلَى وَلَدِهَا فَلَمَّا وَجَدَتْهُ
 ضَمَّتْهُ إِلَيْهَا وَأَلْقَمَتْهُ ثَدْيِهَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَتَرُونَ هَذِهِ طَارِحَةً
 وَلَدَهَا فِي النَّارِ وَهِيَ تَقْدِرُ عَلَى أَنْ لَا تَطْرَحَهُ
 قَالُوا لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ فَوَاللَّهِ لَللَّهِ أُرْ
 حَمُ بَعْبَادِهِ مِنْ هَذِهِ بَوْلَدِهَا

(خ.م. عن عمر)

(Enne rasûlü'llàh salla'llàhu aleyhi ve sellem, rae'mraeten mine's-sebyi kad fûrika beynehâ ve beyne veledihâ) Peygamber SAS Efendimiz, müşrik kabilelerle savaşıldığı zaman alınan esirleri gördü ki, içlerinden bir kadın çocuğundan ayrı düşmüş. Yolda getirilirken çocuğu bir tarafta, kendi bir tarafta kalmış. Tabii harb hali, esir olarak getirilmişler.

(*Fecealet küllemâ vecedet sabiyyen mine's-sebyi ehazethü feelsakathü bi-sadrihâ ve hiye tedûru alâ veledihâ*) Çocuklar kısmına gidip, çocukların olduğu bölüme gidip, oradaki çocukların her birine bakıyor, kucaklıyor. Ama asıl maksadı kendi çocuğunu arıyor.

(*Felemmâ vecedethü dammethü ileyhâ*) Kendi çocuğunu orada bulunca, hemen kucağına aldı, bağına bastı. (*Ve elkamethü sedyehâ*) Ve hemen ağzına memeyi tutuşturdu çocuğunun. Yâni sevgiden, muhabbetten, çocuğunu bulunca hemen ağzına memeyi verdi.

(*Fekâle rasûlü'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellem*) Bunun üzerine Peygamber SAS buyurdu ki:

(*E teravne hâzihî târihatün veledihâ fi'n-nâr, ve hiye takdiru alâ en lâ tatrahahû?*) “Şimdi ey ashabım, ey manzarayı görenler, ne dersiniz, kanaatiniz nedir? Bu kadın çocuğunu ateşe atmamaya gücü yettiği müddetçe, yâni direktme gücü olduğu müddetçe, bu çocuğunu kendi isteğiyle kaldırır, ateşe atar mı?.. Atacak bir kimse mi?.. Bak nasıl muhabbetle aradı çocuğunu, nasıl kucağına aldı, bağına bastı, nasıl emziriyor?!.. Bu şimdi böyle atar mı çocuğunu ateşe?..”

(*Kâlû: Lâ, yâ rasûla'llâh!*) “Hayır, atmaz yâ Rasûlallah!..” Bak nasıl seviyor! Ana şefkati nasıl bir tablo burada, ne kadar kuvvetli görünüyor annesinin sevgisi...

(Kàle) Onun üzerine Efendimiz, şu müjdeli mübarek sözleri buyurdular, bizim için müjdedir: (Feva'llàhî) Yemin etti, vallàhi dedi. "O halde Allah'a yemin olsun ki..." (La'llàhu) Buradaki Allah kelimesinin başına te'kid lâmı gelmiş, la'llàhu olmuş; yâni allàhu değil, le allàhu demek. Ama o bağlanıyor elif-i vasıl olduğu için. (La'llàhu) "Muhakkak ki Allah, (erhamu bi-ibâdihî) Kullarına daha merhametlidir." Kimden?.. (Min hâzihi bi-veledihâ) "Bu kadının bu çocuğa olan sevgi ve merhametinden, Allah-u Teâlâ Hazretleri kullarına daha merhametlidir." diye buyurdu.

El-hamdü lillâh ki, Rabbimiz Erhamü'r-râhimîn'dir, merhametlilerin en merhametlisidir. Pekiyi cehenneme gidenler niye gidiyor?.. Çünkü öyle isyan ediyorlar, öyle azıyorlar, öyle suçlar işliyorlar ki; öyle kul hakkını alıyorlar, yiyorlar, içiyorlar ki; öyle canlar yakıp cezayı hak ediyorlar ki; kendi kendilerine kötülük yapmış oluyorlar, ondan cehenneme giriyorlar. Cenâb-ı Hak zulmetmiyor, adaletini işletiyor, adaletini gösteriyor.

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin rahmetine erenlerden olmayı dileriz. Cenâb-ı Hak bizi, ne emrederse her hâlükârda, her şartta kendisine itaat eden kullarından eylesin... Her karşılaşılan olayda kendisine vefâ ile, tam vefâkâr olarak bağlı olup, ibadeti tâati, dini imanı, görevleri terk etmeyen kullarından olmayı, Cenâb-ı Hak cümlemize nasîb eylesin...

O engin rahmetini kaçırmamayı, rahmetinden mahrum kalmamayı nasîb eylesin... Rahmetine erip, cennetine bi-gayri hesab girenlerden eylesin... Cemâlini görenlerden eylesin... Selâmına mazhar olup, şerefyâb olanlardan eylesin...

Bi-hürmeti'smihi'l-a'zam, ve bi-hürmeti sâiri esmâihi'l-hüsnâ, ve bi-hürmeti habîbihî muhammedini'l-mustafâ... Ve bi-hürmeti esrârı sûreti'l-fâtihah!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

21. 03. 2000 - MEDİNE

[Bütün TEFSİR DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

